

Latvijas Dabas fonds

Mazcenu aleja 3, Jaunmārupe, LV-2166, tālr.: 67830999, fakss: 67830291, e-pasts: ldf@ldf.lv

Ziņa presei 22.12.2008.

Latvijas Dabas fonds iebilst pret Zemkopības ministrijas iecerēto koku ciršanas apjoma palielinājumu valsts mežos

Latvijas Dabas fonds aicina valdību nepieņemt sasteigtus un nepārdomātus lēmumus, nemaldināt sabiedrību par šā lēmuma neitrālo ietekmi uz vidi un veikt koku ciršanas apjoma palielinājuma ietekmes uz vidi stratēģisko izvērtējumu. Latvijas Dabas fonds atgādina, ka mežs nodrošina ne tikai koksnes resursus, bet arī ar koksnes iegūšanu nesaistītus pakalpojumus sabiedrībai, kas tiks negatīvi ietekmēti, palielinot koku ciršanas apjomus.

Zemkopības ministrijas ierosinājums par koku ciršanas apjoma būtisku palielināšanu valsts mežos nav zinātniski pamatots un nav apspriests ar vides jomas pārstāvjiem. Latvijas Dabas fonds aicina Zemkopības ministrijas atbildīgās amatpersonas nemaldināt sabiedrību par mežu ciršanas apjoma palielinājuma neitrālo ietekmi uz aizsargājamām dabas vērtībām (paziņojums presei 18.12.2008) un veikt atbilstošu izvērtējumu.

Ievērojama daļa no īpaši aizsargājamiem meža biotopiem un sugu dzīvotnēm, ko atbilstoši nacionālajiem normatīviem un starptautiskajām saistībām mūsu valsts mūsu pašu nākotnes sabiedrības vārdā apņēmusies aizsargāt, atrodas ārpus atbilstoši aizsargātām dabas teritorijām valsts un privāto meža īpašnieku mežos, kas tiek izmantoti koksnes ieguvei. Mūsu valsts ir apņēmusies nepieļaut šo dabas vērtību noplicināšanu vai iznīcināšanu. Šo saistību neizpilde var draudēt ar finansiālām sankcijām no Eiropas Savienības institūcijām. Diemžēl jau šobrīd četri no desmit ES aizsargājamiem meža biotopiem Latvijā ir nelabvēlīgs aizsardzības statuss, arī daudzām ar mežu saistītām sugām, piemēram, samazinās melno stārķu un dzelteno dzegužkurpīšu skaits.

Līdz šim Latvijas atbildīgās valsts institūcijas nav pietiekami nodrošinājušas valsts starptautisko saistību dabas aizsardzībā objektu pienācīgu kartēšanu un oficiālu reģistrēšanu, kā arī nav veikušas vai veicinājušas atbilstošu izpēti, lai apzinātu to savstarpējās mijiedarbības un ekoloģisko funkciju nodrošināšanu plašākā mērogā.

Mežsaimniecības un pieaugoša koku ciršanas apjoma negatīvā ietekme uz dabu pilnībā nav novēršama, tomēr pārdomāti plānojot un veicot meža apsaimniekošanu ir iespējams ievērojami samazināt negatīvo ietekmi. Negatīvā ietekme ir mērķtiecīgi jāatvērza no bioloģiskajai daudzveidībai īpaši svarīgām vietām. Lai novērstu dabas objektu iznīcināšanu, labākais risinājums būtu pilnvērtīgi apzināt visus saglabājamās dabas objektus. Pat ja tas uzreiz nav iespējams, nepieciešams ieviest kārtību, kādā ciršanai paredzētās vietas tiek izvērtētas. Bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai īpaši nozīmīgi ir jebkura veida pārmitrie meži un platlapju meži, kuros visā valstī būtu jāpārtrauc koku ciršana kailcirtēs. Nemiera faktora negatīvo ietekmi var samazināt, ja visos mežos ierobežo mežistrādes aktivitāti dzīvās dabas attīstībai nozīmīgākajā laika periodā, kad notiek putnu ligzdošana, kā arī citu dzīvnieku mazuļu dzimšana un barošana – pavasarī un vasaras sākumā.

Latvijas Dabas fonds aicina atjaunot meža nozares interešu grupu konsultatīvo procesu atbilstoši Latvijas Meža politikas pamatnostādņem un normatīvo aktu prasībām, informējot Meža konsultatīvās padomes locekļus par izstrādāto Ministru kabineta rīkojuma projektu un

*Drukāšanai izmantots Latvijā otrreiz pārstrādāts papīrs.
Aicinām arī jūs taupīt dabas resursus ikdienā!*

sniedzot tā pamatojumu, kā arī nekavējoties sasaucot Meža konsultatīvās padomes sēdi rīkojuma izvērtēšanai.

Lēmums par tik ievērojama koku ciršanas apjoma palielināšanu valsts mežos uzskatāms par politikas plānošanas dokumentu, kam var būt ietekme uz bioloģisko daudzveidību un kuram atbilstoši ES direktīvām būtu jāveic stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. Tāpēc Latvijas Dabas fonds aicina Vides ministru ierosināt attiecīga izvērtējuma veikšanu. Latvijas Dabas fonds uzskata, ka mežsaimniecībā ir iespējams sabalansēt ekoloģiskās, ekonomiskās un sociālās intereses pat ekonomiskās krīzes apstākļos, bet valsts ilgtermiņa interešu vārdā nav pieļaujama voluntāru politisku lēmumu pieņemšana ar apšaubāmu pamatojumu, bez apspriešanas un dažādo interešu sabalansēšanas.

Latvijas Dabas fonds

Papildus informācija:

Viesturs Lārmanis
29154407, 67830999
larmanis@lanet.lv

Jānis Priednieks
29365593, 67830999
jpriedn@lanet.lv

Turpinājumā – papildus paskaidrojumi un fakti

Norādīšana uz koksnes resursu daudzumu nav korekts arguments

Zemkopības ministrs savā paziņojumā kā pamatojumu dabas aizsardzības interešu neskaršanai, norāda pietiekamo koksnes resursu uzkrājumu pieaugušās un pāraugušās audzēs. Līdzīga argumentācija no mežistrādes intensitātes palielināšanā ieinteresētu personu puses ir kļuvusi jau par ierastu sabiedrības maldināšanai. Uz jautājumu par kā tādu tiek dota atbilde nevis par meža, bet par koksnes resursiem. Tādēļ paskaidrojam, ka meža resursi ietver mežu kopumā, taņī skaitā arī tā bioloģisko daudzveidību, bet koksnes resursi attiecas tikai uz koksnes kubikmetriem. Koksnes kubikmetru kopējais daudzums valstī labākajā gadījumā liecina, ka valstī ir koki, bet praktiski neko nepasaka par mežu. Mākslīgi pārveidotos – no dabas aizsardzības viedokļa bieži vien pilnībā degradētos mežos var izaudzēt vairāk koksnes, tādēļ dažkārt liels koksnes daudzuma pieaugums var būt pat rādītājs, kas norāda uz labai nozīmīga meža kvalitātes bioloģiskās daudzveidības ziņā pasliktināšanos.

No dabas aizsardzības viedokļa svarīgāk par to, cik daudz cērt kopumā, ir kur un kādā veidā cērt, kādas dabas vērtības mežā atradušās pirms ciršanas. Daudzi privātie meži ir samērā jauni, pēdējā gadsimta laikā uzauguši uz starpkaru periodā pamestām, iepriekš ilgstoši apsaimniekotām lauksaimniecības zemēm. Taču lielākoties daļu valsts meži, lai arī periodiski cirsti, auguši tur jau gadsimtiem. Tādēļ valsts mežiem kopumā ir ievērojami lielākas iespējas uzturēt tās augu un dzīvnieku sugas, kas saistītas ar meža ilglaicību un nepārtrauktību un kas ir arī apdraudētākās. Ciršanas apjomu palielināšana tieši valsts mežos skar dabas aizsardzībai nozīmīgāko Latvijas mežu daļu!

Fakti par nejaušības varā pamestajām dabas vērtībām mežos

Bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai vērtīgākie ir tā sauktie dabiskie meža biotopi, no kuriem šobrīd apzinātie aizņem ap 3,4% valsts mežu teritorijas. Uzteicama ir Valsts meža dienesta un A/S „Latvijas valsts meži” iniciatīva organizējot šo mežu atrašanu laika periodā no 1998.– 2005.gadam un nodrošinot to aizsardzību vietās, kur tie zināmi. Šī darba efektivitāte salīdzinot ar citām valstīm bija viena no augstākajām – līdz 70%¹. Tomēr tas nemaina faktu, ka vēl neatrasti palika vismaz 30% no tobrīd dabā esošajiem vērtīgajiem biotopiem. Kopš tā laika mērķtiecīga neatrasto biotopu meklēšana nav notikusi. Periodiski tiek konstatēti gadījumi, kad šādi neatrasti biotopi acīmredzot nezināšanas dēļ tiek nocirsti. Jāatzīmē, ka lielākās vērtības koncentrējas tieši vecākajos mežos, kas ir galvenajai cirtei visvairāk pakļautie meži. Uz to attiecas arī plānotais ciršanas apjomu palielinājums. Gandrīz visi dabiskie meža biotopi dabā sakrīt ar retu sugu dzīvotnēm. Tie tiešā vai netiešā veidā ir starptautisku saistību objekti, kuru daudzuma samazināšanos Latvija apņēmusies nepieļaut un šādā kontekstā, kad saistību latiņa ir – „ne mazāk kā sākotnējie 100%”, neregistrētie un nejaušības varā atstātie 30% ir ievērojams skaitlis, jo īpaši, ja tas kaut kad var kļūt par mainīgo finansiālu sankciju apmēra aprēķināšanas formulā. Tieši tāda pati problēma ir arī ar ES nozīmes īpaši aizsargājamo mežu biotopu aizsardzību, tikai daudz lielākā apmērā un ar daudz tiešākā veidā redzamu starptautisku saistību pārkāpumu risku. Tikai ap 30%² no ES nozīmes meža biotopiem iekļaujas īpaši aizsargātās *Natura 2000* teritorijās, bet ap 70% ir ārpus tām, vairākums tieši valsts saimnieciskajos mežos. Šo biotopu kartēšana vai vispār jebkāda apzināšana ārpus *Natura 2000* teritorijām vispār nav veikta. Tāpat ārpus *Natura 2000* teritorijām nav veikta to mērķtiecīga aizsardzība, pasargāti tie ir tikai tajos gadījumos, kad pārsedzas ar dabiskajiem meža biotopiem vai nejauši pārsedzas ar kādu īpaši aizsargājamu sugu mikroliegumu.

Par iepriekš noteiktajiem ciršanas apjomiem

Vēlamies atgādināt, ka 2005. gada oktobrī, pieņemot pašreiz spēkā esošo Ministru kabineta rīkojumu „Par koku ciršanas maksimāli pieļaujamo apjomu 2006. - 2010. gadam”, koku

¹ http://www.vmd1.gov.lv/doc_upl/Nosleguma_parskats.pdf

² Auniņš A., Salmiņa L. (red) 2004. Distribution and abundance of habitats listed in the Annex I and species listed in the Annex II of the COUNCIL DIRECTIVE 92/43/EEC. Prepared for the European Topic Centre – Nature Protection and Biodiversity by the project Preparation for Latvia's compliance with the the Natura 2000 network of protected areas Riga, 2004

ciršanas apjoms valsts mežos jau tika palielināts attiecībā pret iepriekšējo periodu. Šis koku ciršanas apjoma palielinājums tika pamatots ar nepieciešamību paātrināt uzkrājušos pāraugušo bērza, melnalkšņu un apšu audžu novākšanu valsts mežos, tomēr vienlaikus tika norādīts, ka nākamajā periodā maksimāli pieļaujamais koku ciršanas apjoms var būt mazāks par iepriekš aprēķināto.

Maksimāli pieļaujamā ciršanas apjoma aprēķinā bija iesaistīti pieredzējuši meža nozares zinātnieki. Plānošana notika, ievērojot meža nozares un valsts ilgtermiņa intereses. Tika ņemta vērā situācija, ka vairākām lapu koku sugām sāk uzkrāties pieaugušas audzes, kas izaugušas kara laika un pēckara laika lielajās cirsmās. Kopējais maksimāli pieļaujamais ciršanas apjoms tika ļoti būtiski palielināts vairākām koku sugām, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, kas izraisīja pamatotas vides organizāciju bažas, lai gan vienlaikus tika norādīts, ka nākamā perioda (pēc 2010. gada) maksimāli pieļaujamais koku ciršanas apjoms varētu būt mazāks par 2006.-2010.gadu periodam aprēķināto. Diemžēl tam nesekoja nekādu papildus piesardzības pasākumu ieviešana attiecībā uz dabas vērtībām, kas galvenokārt atkarīgas no veciem mežiem, kaut atsevišķu meža nogabalu klātbūtnes ainavā.

Ciršanas apjoma pieaugumus Latvijā, kopš neatkarības atjaunošanas raksturo skaitļi: visā pēckara periodā, līdz pat 1990. gadu sākumam visos mežos valsts teritorijā kopā ciršanas apjoms nepārsniedza vidēji apmēram 4 miljonus kubikmetru gadā. Kopš 1990. gadu vidus ciršanas apjomi svārstījušies ap 10-12 miljoniem kubikmetru gadā, no tiem – ap 4 milj. m³ valsts mežos (tik pat, cik pirms tam ilgu gadus kopā visā Latvijā, lai gan valsts meži tagad sastāda tikai pusi no visiem valsts mežiem!).

Latvijas Starptautiskās saistības

Latvija kopā ar citām Eiropas valstīm ir apņēmusies apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos līdz 2010. gadam. Eiropas Meža ministri Vīnes rezolūcijā 2003.gadā vienojās par ilgtspējīgas mežsaimniecības programmām. Tam nav sekojusi nekāda rīcība, nav izstrādāta stratēģija un rīcības plāns, kā mežos tiks apzinātas vēl neapzinātās vērtības, kā tiks adaptētas saimniekošanas metodes, atbilstoši ekoloģiskajiem apstākļiem, ievērots piesardzības princips attiecībā uz potenciāli īpaši nozīmīgām mežaudzēm, ko paredzēja Eiropas Meža ministru vienošanās (2003. gada Vīnes rezolūcija).

Latvija iestājoties Eiropas Savienībā uzņēmas arī saistības dabas aizsardzībā, kas izriet no Eiropas Padomes Direktīvas 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību un Eiropas Padomes Direktīvas 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību. Šīs saistības paredz, ka ES aizsargājamajām sugām un biotopiem tiks nodrošināts *labvēlīgs aizsardzības statuss*. Labvēlīgs aizsardzības statuss nozīmē, ka valstī nesamazināsies aizsargājamo biotopu platības un kvalitāte, kā arī ES aizsargājamo sugu izplatība, īpatņu skaits un to dzīvesvietu platības un kvalitāte. Šos saistību pārkāpšana var novest valsti līdz tiesas procesiem un tiem sekojošām finansiālām sankcijām.